

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата психологічних наук, доцента кафедри психології
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
Зимянського Андрія Романовича на дисертаційне дослідження
Кулиняка Степана Львовича на тему
“Психологічні аспекти феномену лідерства у публічному адмініструванні”,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
053 Психологія галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Актуальність дослідження. Проблематика лідерства в публічному управлінні є однією з ключових у сучасній науці, що зумовлено потребою у стратегічно мислячих, адаптивних та інноваційно орієнтованих керівниках, здатних ефективно діяти в умовах глобальних трансформацій, політичної нестабільності, цифровізації та зростаючих суспільних очікувань. Парадигма лідерства зазнає істотної еволюції – від класичних моделей авторитарного та трансакційного управління до концепцій трансформаційного, емоційного, адаптивного, сервант- та е-лідерства. Лідерський потенціал, як інтегральне утворення особистісних, мотиваційних і соціально-психологічних ресурсів, стає критичним фактором ефективності управлінських практик в умовах змін.

Водночас, попри наявні напрацювання, залишається недостатньо дослідженою проблема емпіричної діагностики та розвитку лідерського потенціалу саме в умовах державної служби в Україні – з урахуванням специфіки управлінського середовища, організаційної культури, психологічних чинників і професійних стандартів.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження узгоджується з напрямками науково-дослідної роботи кафедри психології Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка та входить до змісту комплексної теми «Методологічні, теоретичні, прикладні та практичні проблеми психологічної підготовки майбутніх педагогів». Дослідження здійснювалося в межах цього наукового напрямку, що підтверджує його відповідність пріоритетам освітньо-наукової діяльності закладу вищої освіти.

Наукова новизна одержаних результатів:

Уперше комплексно досліджено психологічні аспекти феномену лідерства у публічному адмініструванні, із урахуванням когнітивних, емоційних, комунікативних, соціально-психологічних та організаційних чинників, що визначають ефективність управлінських практик державних службовців. Обґрунтовано та емпірично перевірено концептуальну модель управлінського потенціалу державних службовців, яка інтегрує емоційний інтелект, когнітивну гнучкість, стресостійкість, соціальну компетентність, комунікативні навички та лідерський вплив. Розроблено, впроваджено та апробовано програму розвитку лідерських компетентностей державних службовців, спрямовану на підвищення психологічної стійкості, адаптивності та стратегічного мислення за допомогою інтерактивних форм навчання. Емпірично підтверджено значущість емоційного інтелекту, когнітивної гнучкості та стресостійкості як ключових медіаторів впливу зовнішніх умов публічного адміністрування на ефективність управлінської діяльності. Виявлено специфіку лідерських профілів державних службовців залежно від стажу служби, рівня управлінських функцій, віку та професійного контексту, що створює підґрунтя для персоналізованих програм розвитку та кадрового планування;

Практичне значення дослідження:

Розроблено, психологічно обґрунтовано та успішно апробовано програму розвитку управлінського потенціалу державних службовців, яка базується на інтеграції когнітивних, емоційних, комунікативних, особистісних та організаційно-середовищних компонентів і спрямована на системний розвиток лідерських компетентностей, емоційної стійкості та стратегічного мислення. Програма поєднує тренінгові, фасилітаційні та індивідуальні модулі із застосуванням інтерактивних методів, що забезпечує практичне закріплення здобутих навичок у реальних умовах публічного адміністрування;

Створені та адаптовані психодіагностичні інструменти, що можуть бути використані для скринінгової оцінки управлінського потенціалу, діагностики індивідуальних сильних і проблемних сторін, добору кандидатів на керівні посади та планування програм підвищення кваліфікації.

Результати дослідження можуть бути використані у практичній діяльності органів державної влади, центрів підготовки державних службовців, HR-підрозділів публічного сектору, а також у програмах професійного навчання і перепідготовки кадрів.

Сформульовані рекомендації дозволяють оптимізувати кадрову політику, підвищити рівень психологічної стійкості та лідерського впливу державних службовців, знизити ризики професійної демотивації та підвищити ефективність управлінських практик у різних сферах публічного адміністрування.

Розроблена програма може бути масштабована та інтегрована у систему підвищення кваліфікації державних службовців, а також використана як модель для формування кадрового резерву та розвитку управлінських компетентностей у сфері публічного управління.

Загальна оцінка змісту роботи

У I розділі проведено аналіз теоретико-методологічних засад феномену лідерства у публічному адмініструванні, що дозволило сформувати комплексне уявлення про психологічні характеристики ефективного публічного управлінця. Розглянуто еволюцію наукових підходів до лідерства. Встановлено, що сучасні дослідження роблять акцент на психологічних аспектах управління, таких як емоційний інтелект, когнітивна гнучкість, саморегуляція, стресостійкість та ефективна комунікація, які є критичними для успіху керівників у публічному секторі. Розмежування понять «лідерство», «керівництво» та «управління» дозволило визначити, що успішний публічний управлінець має поєднувати стратегічне мислення, адміністративну ефективність та соціально-психологічний вплив. Окрему увагу приділено соціально-психологічним факторам формування лідерських якостей. Проведений теоретичний аналіз створив методологічне підґрунтя для подальшого емпіричного дослідження. Визначено основні психологічні характеристики ефективного державного керівника, встановлено їхній вплив на управлінську діяльність, а також розроблено структурно-функціональну інтегровану модель формування лідерських компетенцій.

У II розділі було розроблено методологічну платформу дослідження, яка забезпечила інтеграцію різнорівневих даних у межах концептуальної моделі психологічного аналізу управлінського потенціалу державних службовців. Методологічно обґрунтовано багаторівневу програму емпіричного дослідження психологічних характеристик ефективного лідерства, що поєднує кількісні та якісні методи збору даних. Визначено набір психодіагностичних інструментів, адаптованих до умов публічного адміністрування, які дозволяють оцінити ключові компоненти управлінського потенціалу – емоційний інтелект, стресостійкість, когнітивну гнучкість, стиль лідерства та самооцінку ефективності. Побудовано систему емпіричних процедур збору даних, що охоплює: анкетування, психодіагностичні методики, відкриті запитання, фокус-групові інтерв'ю, самомоніторинг, зовнішні оцінки (методика 360°) та тренінгові симуляції. Детально обґрунтовано і реалізовано методи кількісного та якісного аналізу даних.

В III розділі сформульовано висновки щодо ефективності тренінгової програми розвитку лідерського потенціалу публічних службовців: Розроблена тренінгова програма була ефективно впроваджена у системі професійної підготовки публічних службовців і продемонструвала значущий позитивний вплив на розвиток їхніх лідерських характеристик. Кількісний аналіз результатів підтвердив статистично значущі позитивні зрушення у змінних, пов'язаних з емоційним інтелектом, когнітивною гнучкістю, мотивацією до публічної служби, стресостійкістю, комунікаційною компетентністю, здатністю до кооперації та готовністю до змін. Якісні дані виявили високу суб'єктивну значущість участі в програмі для публічних службовців, зокрема в аспектах прийняття рішень, комунікації, взаємодії з громадськістю та управлінської впевненості. Аналіз індивідуальної динаміки (профілі зростання) продемонстрував переважно систематичні позитивні зміни у всіх учасників ЕГ, що свідчить про стійкий формувальний вплив програми. Кореляційний аналіз засвідчив посилення інтеграції ключових психологічних компонентів після втручання, що вказує на зростання структурованості мотиваційного профілю та адаптивної готовності учасників.

Методичні рекомендації на основі результатів апробації охоплюють цільові групи – HR-фахівців, керівників установ, освітні центри, науковців та стейкхолдерів – і враховують потреби сучасної публічної служби в умовах змін. Практична значущість програми підтверджується її потенціалом для інституціоналізації в системі підвищення кваліфікації публічних службовців, з метою підвищення їхньої стійкості, ефективності та готовності до командної роботи.

Висновки дисертаційної роботи є науково обґрунтованими, сформульовані на підставі власних досліджень та вказують на досягнення загальної мети дослідження.

Робота має високу теоретичну та практичну цінність. Матеріал викладено логічно, аргументовано та на належному науковому рівні. Тема розкрита в повному обсязі, а висновки можуть бути використані для вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації у сфері публічного адміністрування.

За матеріалами дисертації опубліковано достатню кількість наукових робіт, що відображають результати дослідження.

Дискусійні положення зауваження та пропозиції до дисертаційного дослідження. Попри позитивне оцінювання наукового й практичного значення отриманих результатів дисертаційної роботи, звертаємо увагу на окремі дискусійні положення та висловлюємо побажання рекомендаційного характеру:

1. Здійснити ґрунтовніший аналіз управлінських практик та феномену лідерства у працях вітчизняних науковців.
2. На основі теоретичного та емпіричного дослідження та виділених рівнів розвиненості детермінант лідерства публічних службовців створити типологію лідерських профілів в системі адміністрування.
3. Проаналізувати та емпірично дослідити морально-психологічні характеристики лідера, зокрема, відповідальність.

Загальний висновок. Загалом, дисертаційна робота Степана Львовича Кулиняка «Психологічні аспекти феномену лідерства у публічному адмініструванні» відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від

12 січня 2022 р. № 44 «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», актуальним вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом № 40 Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. (редакція від 12.07.2019 р.), які пред'являються до наукового захисту ступеня доктора філософії і може бути представлена до офіційного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді з наступним присудженням наукового ступеня доктора філософії.

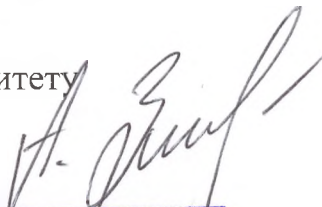
Рецензент:

доцент, кандидат психологічних наук,

доцент кафедри психології

Дрогобицького державного університету

імені Івана Франка

Андрій ЗИМ'ЯНСЬКИЙ

